

Profesia de sociolog: politica Facultății de Sociologie și Asistență Socială și politica Ministerului Educației și Cercetării

Cătălin Zamfir

Universitatea din București

Profesia de sociolog are o situație specială. Multe profesii au o poziție clar definită, atât legal, cât și social-cultural. Pentru acestea se poate realiza cu ușurință un inventar al pozițiilor în organizații. Este situația profesiei de asistent social. Ea este definită prin lege și sunt posturi de „asistent social”. Aceasta nu înseamnă că profesiile reglementate legal nu sunt și ele deschise: pot să se integreze și în alte profesii „deschise”.

Ce este profesia de sociolog? Rareori găsim posturi de muncă cu titulatura de sociolog. Și acest lucru, cred, este normal. Sunt puține posturi de *sociolog*, pe care le pot ocupa doar sociologii. Predarea sociologiei în învățământul superior și cel preuniversitar nu o pot realiza decât sociologii. Există în cercetare poziții de sociolog: în institute de cercetare sau chiar în diferite organizații care au nevoie de cercetare sociologică. În rest, sociologia este o *profesie deschisă*. Ea este mai mult o *capacitate profesională deschisă* la o mulțime de profesii/locuri de muncă.

În sfera profesiilor s-a produs o adevărată revoluție. Multe profesii înalt specializate nu presupun o pregătire specială universitară. Ele sunt deschise pentru a fi ocupate de persoane cu o variată pregătire universitară, dar presupun o combinație de pregătiri: „la locul de muncă” în organizații și prin

cursuri postuniversitare: masterat sau de scurtă durată. Numărul acestor profesii „deschise” este în creștere rapidă. Ele reprezintă un câmp profesional pentru care sociologul are o pregătire de bază care îi oferă un avantaj competitiv și care trebuie exploatat. Mie îmi place să desemnez această oportunitate profesională pentru sociolog cu sintagma: „sociologul trebuie să cucerească instituțiile/profesiile”. Specificul acestui câmp profesional deschis presupune o competiție între o mare varietate de pregătiri universitare de bază.

Întrebarea firească pe care noi sociologii trebuie să ne-o punem este: cum pregătește sistemul nostru de învățământ universitar pentru acest vast câmp profesional.

În 2000 s-a produs o schimbare drastică a sistemului universitar. Ea a fost făcută *în forță*, sub justificarea „reformei impuse de procesul Bologna”. Schimbarea a fost făcută în favoarea învățământului ingineresc și în detrimentul învățământului universitar și economic, redus la 3 + 1. Ulterior a devenit clar că a existat nu numai grabă și iresponsabilitate, dar și unele interese meschine.

Soluția adoptată în învățământul ingineresc cred că a fost corectă. În 4 ani se pot produce ingineri. Și cei care vor să obțină o pregătire suplimentară, pot urma un masterat de un an, imediat după terminarea facultății sau mai târziu, în funcție de domeniile în

care lucrează. Se presupune, și acest lucru se întâmplă în fapt, că majoritatea absolvenților politehniști se angajează ca ingineri. Ei termină facultatea cu o profesie. În sistemul universitar sistemul de 3 + 1 se dovedește în multe cazuri a fi distructiv.

Noul sistem presupune că marea majoritate a absolvenților de 3 ani nu se vor angaja, ci vor continua un master de 2 ani care să le ofere profesii propriu-zise.

Prin această modificare se încalcă astfel un principiu fundamental al UE ca toate ciclurile școlare să se termine cu o pregătire profesională. În viziunea UE asupra promovării incluziunii sociale, este cuprins, ca unul dintre cele mai importante direcții, cerința ca toate formele de învățământ să se finalizeze, pe lângă o pregătire de cultură generală sau cultură profesională generală, cu o formație profesională cerută de piața muncii. O asemenea cerință este importantă pentru toate formele de învățământ: de la ciclul preuniversitar la cel universitar.

Schimbările din 2000 au pus învățământul sociologic în mod special într-o situație dificilă.

Pentru că sociologia se predă doar excepțional în licee (cred că suntem una dintre puținele țări din lume, probabil nici una din Europa, cu o asemenea opțiune ciudată) la terminarea celor 3 ani cu profil universitar-general, absolvenții de sociologie ar risca să nu aibă nici o pregătire aplicativă. Sunt foarte puține locuri de muncă pentru sociologi generaliști. Paradoxal, contrar tendinței universale, România este una dintre puținele țări care practic a exclus sociologia din pregătirea universitară la marea majoritate a facultăților. Sociologii nu au câștigat nici posturi de predare a sociologiei în sistemul universitar.

Presupoziția continuității de la învățământul de 3 ani la masteratul de 2 ani s-a dovedit complet falsă. Cvasi-majoritatea absolvenților de sociologie se angajează. Găsesc locuri de muncă, dar în domenii aplicative pentru care sistemul nu le oferă o pregătire corespunzătoare. Absolvenții exprimă o insatisfacție față de pregătirea practică

insuficientă primită în timpul facultății. De ce absolvenții se grăbesc? Politica învățământului îi forțează. Se oferă doar 50% de locuri bugetate dintre absolvenți. Restul trebuie să plătească taxe. În plus, din cauza numărului redus de burse, ei nu primesc bursă. Și nici locuri în cămin, ca urmare a neconstrucției de cămine.

La aceasta se adaugă încă o eroare care amplifică efectele negative ale noului sistem: rigiditatea reglementării sistemului universitar. Se impune absolvirea de 5 ani (3 + 2). În mod rigid, toate masteratele, indiferent de tipul lor, devin obligatoriu de 2 ani. Dar pentru multe programe de masterat cu profil practic un an s-a dovedit a fi suficient. În universitățile occidentale, marea majoritate a masteratelor aplicative sunt de un an. După un an absolvenții pot să intre în sistemul muncii. Soluția care trebuie urgent adoptată de Minister este flexibilizarea sistemului de master. Aceasta se face simplu prin menținerea masteratului de 1-2 ani. Datorită flexibilității cererii, nevoia de alte forme de pregătire este în creștere. Un al doilea masterat aplicativ de un an devine necesar și atractiv, completând, în timp, pe cei 5 ani impuși de actuala lege.

Chiar la sfârșitul primelor serii de sociologi s-a sesizat prefigurarea unei crize. Studenții ieșeau cu o pregătire teoretică și metodologică bună, dar locurile de muncă în acest domeniu sunt foarte restrânse. Absolvenții noștri considerau a fi primit o pregătire sociologică generală satisfăcătoare, dar insuficient pregătiți pentru cerințele locurilor de muncă pe care le găseau. Pe de altă parte întreprinderile economice și instituțiile publice resimțeau difuz nevoia de sociologi, dar nu știau ce să facă cu ei. Iar tinerii sociologi aveau sentimentul că nu știu ce competențe practice pot oferi. Dimensiunea socială a activității instituțiilor este tot mai evidentă și nevoia de competență specializată în domeniul social este acut solicitată. Pe de altă parte, competențele dezvoltate în afara sociologiei suferă de o anumită lipsă de „imaginație sociologică”.

În Occident am sesizat o tendință pe care noi am considerat-o a fi inadecvată: sociologia a rămas cu o orientare accentuat teoretică și metodologică, utilă doar pentru învățământ/cercetare, lipsită însă de dezvoltări aplicative. Pornind de la aceasta constatare, facultatea noastră a decis ca în cadrul ei să oferim studenților noștri o orientare complexă: împletirea culturii sociologice fundamentale, teoretice și metodologice, cu direcții de specializare cerute de piața muncii.

Prin anul 2000, în Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a Universității din București s-au dus multe discuții în legătură cu profilul secției de sociologie. Ca rezultat, s-au introdus în facultate, pe lângă o formare generală fundamentală, *specializări*. Facultatea noastră s-a restructurat ca să combine o pregătire sociologică de bază (primii 2 ani) și o specializare (ultimii 2 ani, la care se adaugă și o largă varietate de cursuri sociologice opționale și facultative). Inițial am introdus șase specializări. Avem informații că studenții au primit foarte pozitiv această nouă orientare. Ei pleacă din facultate cu o mai bună înțelegere a aplicabilității practice a sociologiei și cu o șansă mai ușoară de transfer dintr-o specializare în alta. Reducerea învățământului sociologic universitar la 3 ani lovește însă grav în această pregătire complexă.

Aici ne-am ciocnit de o altă reglementare ineptă. O persoană cu influență în Minister, obsedată probabil de clasificarea științelor publicată prin anii '50 pe care o învățase de la sovieticul Kedrov, a reușit să introducă într-un HG tot felul de clasificări ciudate cu o listă săracă de „domenii” și doar câteva specializări. Problema este dublă. În primul rând este anulată orientarea sistemului universitar de a răspunde flexibil la varietatea de cerințe de specializare. Nu mai putem oferi decât câteva specializări. Și această direcție este contrară

practicilor occidentale caracterizate printr-o explozie de specializări. În al doilea rând, lista de specializări este o improvizație prost alcătuită. Cazul sociologiei este un exemplu clar de cât de irațional a fost făcută această listă. „Domeniul sociologie” are trei „specializări”: *sociologie, antropologie socială și asistență socială*. Comentariul este de prisos: sociologia este ori domeniu ori specializare?, antropologia socială nu este o specializare a sociologiei, ci un „domeniu” la același nivel cu sociologia; iar asistența socială este o specializare multidisciplinară, nu o specializare a sociologiei. Sunt însă alte specializări ale sociologiei.

Eu cred că făcând această opțiune, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a Universității din București a fost corectă, iar reglementarea Ministerului Educației și Cercetării a fost fundamental greșită.

Cred că sunt necesare trei modificări urgente în politica Ministerului pentru a oferi sistemului universitar un cadru adecvat de adaptare flexibilă și creativă la cerințele unei societăți globalizate tot mai dinamică:

1. revederea schemei rigide 3 + 2 a sistemului care dezavantajează clar universitățile. Este necesar ca fiecare facultate/specializare să decidă formula cea mai bună: 3 + 2 sau 4 + 1;

2. să anuleze HG-ul care are pretenția absurdă de a pune domeniile și specializările într-un cadru îngust și artificial. Dimpotrivă, să stimuleze o orientare practică a sistemului universitar și o diversificare în acord cu o piață a muncii tot mai variată și dinamică;

3. să ofere posibilitatea facultăților/studentilor să aleagă, în funcție de necesitățile în schimbare, între masteratele „de lungă durată” (2 ani) sau masterate „de scurtă durată” diversificate (două masterate de câte un an).

Primit la redacție: martie 2007